

УДК 004.9

О.В. МАЛИШЕВ*

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ СПРОМОЖНОСТЕЙ: ПОЗИЦІОНОВАНИЙ ОГЛЯД НАБУТОГО ДОСВІДУ (НА ПРИКЛАДІ ВОЄННОЇ СФЕРИ)

*Інститут проблем математичних машин і систем НАН України, м. Київ, Україна

Анотація. Суб'єкти діяльності, зацікавлені у розвитку власних спроможностей, не можуть оминути задоволення потреби в їх інвентаризації (обліку). Масштабне й послідовне задоволення цієї потреби спостерігається у воєнній сфері, наприклад, у процесах розбудови сил оборони держав-членів НАТО та, відносно недавно, й України. Діяльність з інвентаризації спроможностей в основному набуває форм створення переліків/каталогів спроможностей, і її відносно нетривала історія свідчить про наявність у ній пошукової складової. Поліпшення процесу інвентаризації не може обійтись без огляду набутого досвіду. Такий огляд має бути позиціонованим, таким, що використовував би підґрунтя для формування ставлення до окремих сторін явища, що оглядається. Формування вихідної позиції для огляду ґрунтується на системному розгляді предметної сфери та її складових: сутностей (спроможність, носій спроможності, процес застосування спроможності, рівень спроможності, вимога до рівня спроможності, оцінка рівня спроможності тощо); відношень між сутностями (між окремими спроможностями чи між носіями спроможностей, спроможностями та носіями спроможностей між собою тощо). Відповідна позиція, застосована до огляду, дозволила виявити у досліджуваному матеріалі відхилення, а саме випадки використання сумнівних або зайвих понять, змішування понять і навіть підміни понять. Проблематичною виглядає також орієнтація на представлення результатів інвентаризації у вигляді текстових документів. Результати огляду призначені для використання у процесах розробки інформаційних технологій підтримки не тільки інвентаризації спроможностей, а й управління спроможностями в цілому.

Ключові слова: спроможність, носій спроможності, процес застосування спроможності, рівень спроможності, оцінка рівня спроможності, DOTMLPF.

Abstract. Entities engaged in the development of their own capacities cannot bypass the need to conduct their inventory (accounting). Large-scale and systematic fulfillment of this need is observed in the military sphere, for example, in the processes of building up the defense forces of NATO member states and, more recently, of Ukraine. Activities related to capability inventory mainly take the form of creating lists or catalogs of capabilities, and their relatively short history indicates the presence of a research component. Improving the inventory process cannot do without conducting reviews of the acquired experience. Such a review should be positioned and use the basis for forming an attitude towards individual aspects of the phenomenon being reviewed. The formation of the initial position for the review is based on a systematic consideration of the subject area and its components: entities (capability, capability carrier, capability application process, capability level, capability level requirement, capability level assessment, etc.) and relations between entities (between individual capabilities or between capability carriers, as well as between capabilities and their carriers, etc.). Applying the formed position to the review made it possible to identify some deviations in the studied material, which can be classified as cases of using dubious or redundant concepts, mixing concepts, and also substitution of concepts. The focus on presenting inventory results in the form of text documents also appears problematic. The review results are intended for use in the processes of developing information technologies to support not only the inventory of capabilities but also the management of capabilities in general.

1. Вступ

Останнім часом поняття «спроможність» (англ. *capability*) зустрічається у багатьох документах і публікаціях різного плану, від корпоративних та відомчих до публікацій наукових і таких, що претендують на науковість. Знайомство з деякими із них підводить до висновку, що «спроможність» у них присутня не більше, ніж данина моді, і позитивний внесок таких робіт цілком міг би обійтись без відволікання уваги читача на надлишкові поняття. Однак поняття «спроможність» як таке жодним чином не є надлишковим, що зумовлює необхідність звернути на нього особливу прискіпливу увагу. Ба більше, що у наш буремний час поняття «спроможність» інтенсивно використовується у військовій (оборонній) сфері, зокрема країн НАТО, а також України, збройні сили якої рухаються у фарватері, що прокладається НАТО, зокрема, у тому, що стосується оборонного планування (англ. *Defense Planning*), однозначно переведеного «на основу спроможностей» (англ. *Capabilities Based*).

Подібна діяльність не може обійтись без того, що умовно назвемо «інвентаризацією спроможностей» — діяльності певної організації, спрямованої на облік тих спроможностей, якими вона володіє наразі або має намір володіти в майбутньому.

Результати інвентаризації спроможностей у воєнній сфері зазвичай представлені:

- у НАТО — у вигляді документів, назва яких містить словосполучення «*Capability Codes and Capability Statements*» [1–3];
- в Україні — у вигляді так званих переліків (каталогів) спроможностей [4, 5].

Динаміка інвентаризації, що проводиться як у рамках НАТО, так і в Україні, спонукає до здійснення дослідження отриманого досвіду.

Такий огляд міг би обмежитись констатацією підходів до інвентаризації, застосованих на різних етапах процесу, і описом досягнутих результатів. Але видається доцільним зробити цей огляд позиціонованим — таким, що забезпечив би підґрунтя для подальшого удосконалення процесу інвентаризації.

Отже, *мета даної статті* полягає у проведенні позиціонованого огляду здобутків, отриманих щодо інвентаризації спроможностей (на прикладі воєнної сфери).

2. Позиція

Поняття «спроможність» цілком заслуговує на його всебічне дослідження в рамках відповідної теорії. Формування авторської позиції щодо цього поняття в даній статті слід розглядати як продовження руху до формування такої теорії, розпочатого в [6]¹.

2.1. «Спроможність» як загальне поняття

Згідно з [7], спроможність (англ. *capability*) — це «здатність об'єкта ... отримувати вихід ..., який відповідатиме вимогам ... до цього виходу».

Фактично це переклад з [8], де «*capability*» — це «*ability of an object ... to realize an output ... that will fulfil the requirements ... for that output*».

До цього визначення можна зробити кілька зауважень:

¹ Ця стаття потрапила на задні шпальти журналу — у рубрику «Дискусійні матеріали». Що це, як не запрошення зацікавленої наукової громадськості до плідної співпраці? На жаль, жодних ознак бажаної дискусії наразі немає.

- визначати «спроможність» (*capability*) через «здатність» (*ability*) — не найкраща ідея, оскільки з контексту випливає, що йдеться про цілеспрямовану діяльність, варто було б замість слова «об’єкт» вжити слово «суб’єкт»;

- з контексту випливає, що йдеться про процес, в якому задіяний «суб’єкт» і для якого, крім «виходу», мабуть, належало б згадати і про «вхід», зокрема про його суттєве значення для «процесу» отримання «виходу»;

- згадка про «вимоги до виходу» недвозначно свідчить, що у визначенні йдеться про цілеспрямовану діяльність, але таке обмеження виглядає дещо сумнівним;

- насамкінець звернемо увагу на те, що у визначенні йдеться про якусь одноразову дію, тобто ігнорується спроможність здійснювати на постійній основі певний вид діяльності.

Як бачимо, пошук визначення поняття «спроможність» є справою невдячною. А враховуючи існування такого явища, як синонімія, доводиться вирушати у наше дослідження з основоположного твердження: «спроможність/здатність — це <чиясь> здатність/спроможність щось (з)робити».

Примітки:

- узяття слова «чиясь» у кутові лапки обумовлено необов’язковістю його присутності у даному визначенні;

- визначення враховує як випадок одноразової дії, так і випадок діяльності, тривалість якої не обмежується.

2.2. Визначення/ідентифікація певної спроможності

Для того, щоб перейти від спроб визначити «спроможність/здатність» як поняття до розмови про певну «спроможність/здатність», доцільно замінити у нашому основоположному твердженні слова «щось (з)робити» на чітке формулювання, про яку дію або діяльність власне йдеться. Отже, ми підходимо до того, що певна спроможність визначається реченням, яке має таку загальну конструкцію:

<спроможність> <дієслово> <доповнення>.

Наприклад, «спроможність пересуватися у просторі».

Треба наголосити: йдеться не про ідентифікацію спроможності якоюсь позначкою, «кодом» (*capability code*), скажімо, «*DAAM-AIR-EAW-HQ*»², не про якийсь «ім’я спроможності» (*capability name*), а про змістовне визначення, заміна якого чимось іншим — це просто вирішення якоїсь іншої проблеми.

Обговорене тут визначальне твердження в англомовних джерелах має назву «*capability statement*». На жаль, спроби його прямого перекладу українською (наприклад, «заява про спроможність», «твердження про спроможність», «спроможнісне твердження» тощо) не виглядають достатньо вдалимими. Схиляюся до того, щоб виступити з пропозицією використовувати в означеній ролі словосполучення «формула спроможності».

2.3. Носій спроможності: суб’єкт діяльності чи процес?

У нашому визначенні спроможності залишилось не прокоментованим слово «чиясь». Для свого відтворення у реальності спроможність мусить віднайти свого «носія»: одного чи більше (кількох, багатьох).

Не виникає сумнівів, що носієм спроможності може виступати жива істота (зокрема, людина) або група живих істот. А от чи варто допускати до цього шановного товариства неживі об’єкти?

² Цей «код» позичений із [2].

Виходячи з поділу реальності на такі плани, як фізичне, живе та психічне [9], можна переформулювати це питання у такий спосіб: чи варто надати фізичному плану право проявляти ті чи інші спроможності?

Вважаю, позитивну відповідь на це питання можна дати, якщо кожний реальний процес забезпечити присутністю (фактичною або умоглядною) спостерігача, здатного (на плані психічного) сформулювати свої очікування щодо цього процесу, порівняти їх із результатами спостереження і вважати, що тут була проявлена спроможність привести до відповідних результатів.

2.4. Носій спроможності як конгломерат ресурсів

У загальному випадку носій спроможності являє собою конгломерат ресурсів різного походження:

- план фізичного є постачальником матеріальних ресурсів;
- план психічного є постачальником ресурсів нематеріальних, зокрема інформаційних;
- план живого є постачальником ресурсів специфічного виду (наприклад, людських), що стосується як матеріальної, так і нематеріальної сфери.

2.5. Стратифікація спроможностей

З одного боку, будь-яка спроможність повинна виступати як принципово цілісна сутність. З іншого боку, деякі спроможності являють собою композицію інших спроможностей. Спробуємо побудувати своєрідну ієрархію типових композицій, спираючись на введені нами до розгляду плани реальності.

2.5.1. 0-й порядок

Почнемо з плану фізичного. Нами йому був наданий «дозвіл» проявляти ті чи інші спроможності. Однак обмежимося тим, що пошук будь-яких його композицій не повинен виходити за його власні межі, утворюючи «нульовий» порядок спроможностей.

2.5.2. 1-й порядок

Спроможності живої істоти певного виду поділяються на спроможності відчуження, впливання на себе і — через себе — на оточення, а також реагування, що поєднує відчуження з впливанням. Мабуть, можна по-різному підходити до формування переліків спроможностей у кожній категорії, але припустимо, що загальний перелік буде чітко обмеженим і не надто великим.

Такі умовно «елементарні» спроможності представника певного виду живих істот назвемо спроможностями 1-го порядку.

2.5.3. 2-й порядок

Практична діяльність живої істоти спирається на комбіноване використання власних спроможностей 1-го порядку, але зазвичай вона присвячена вирішенню різноманітних завдань, де ці спроможності використовуються комбіновано, а їх сполучення створює нові спроможності, які можна назвати спроможностями 2-го порядку.

2.5.4. 3-й порядок

Залучення плану психічного до участі у практичній діяльності живої істоти піднімає її спроможності на якісно вищий щабель. Зокрема, тут з'являються такі грані діяльності, як висування цілей та їх досягнення.

2.5.5. 4-й порядок

Спроможнісний потенціал 3-го порядку живої істоти збільшується за рахунок свідомого використання нею допоміжних фізичних об'єктів як природного, так і штучного походження (інструментів, технічних засобів). Такий потенціал можна назвати потенціалом 4-го порядку.

2.5.6. 5-й порядок

Спроможності колективів живих істот, утворювані комбінуванням їх спроможностей 3-го порядку, утворюють 5-й порядок спроможностей.

2.5.7. 6-й порядок

Спроможності колективів живих істот (5-й порядок), посилені використанням допоміжних фізичних об'єктів, утворюють 6-й порядок спроможностей.

2.6. Спосіб здійснення діяльності

Серед іншого увагу привертає такий нематеріальний ресурс організації, як спосіб здійснення нею діяльності з використанням наявних спроможностей. Знову ж таки, виходячи з уведеного поділу Реальності на плани, зазначимо, що цей спосіб може бути представлений:

- фізіологічно, коли спосіб жорстко «вмонтований» в організм живої істоти, а здійснювана згідно з цим діяльність відповідною істотою не усвідомлюється;
- ментально, коли жива істота свідомо формує, ініціює та виконує послідовність своїх дій;
- інформаційно — у вигляді опису відповідної процедури, розміщеного на фізичному (неживому) носії.

Власне, спосіб здійснення діяльності і є тим джерелом, з якого жива істота черпає різноманіття своїх спроможностей.

2.7. Організація як носій спроможності

Особливим і вкрай важливим є випадок, коли носієм спроможності є суб'єкт діяльності, організація: «особа чи група людей, які мають свої власні функції з відповідальністю, повноваженнями та взаємовідносинами, щоб досягати певних цілей» [7].

2.8. Завдання

Життєдіяльність суб'єкта постійно пов'язана з вирішенням практичних завдань, які або постають перед ним «із зовні» або висуваються ним самим. Для вирішення цих завдань суб'єкт діяльності вимушений кожного разу винаходити відповідний спосіб, комбінуючи наявні у нього спроможності для створення спроможності результуючої, тобто такої, що вирішить завдання. Зрозуміло, що така творчість не завжди є «приреченою» на успіх.

До речі, саме тут виникає потреба для кожного завдання: з одного боку, визначитись, у чому має полягати цей самий «успіх», а з іншого — забезпечити належний рівень відповідної комбінованої спроможності.

2.9. Типові завдання

Боротись із безмежністю практичних завдань, що стоять/можуть постати перед суб'єктом діяльності, можна лише шляхом типізації таких завдань із подальшим розробленням для типових завдань типових способів їх вирішення, що, зокрема, іноді приводить до форму-

вання спроможності більш високого порядку по відношенню до порядків використовуваних спроможнісних складових.

2.10. Знову про визначення/ідентифікацію певної спроможності

Вище нами була висловлена надія на те, що «формула спроможності» буде самодостатньою для визначення певної спроможності. Поява у полі зору завдань примушує уточнити її формат, а саме:

<спроможність> <виконати> <завдання X >,

де <завдання X > — це або безпосереднє формулювання завдання, або посилання на таке формулювання.

2.11. Відношення між спроможностями і носіями

З одного боку, наявність певної спроможності може бути властива різним носіям.

З іншого боку, суб'єкт діяльності може виступати у ролі носія не однієї, а кількох/багатьох різних спроможностей.

2.12. Структура спроможності. Відношення «допоміжності» між спроможностями

Уведена вище у розгляд стратифікація спроможностей заснована на ідеї комбінування спроможностей. Це означає, що у процесі проявлення однієї спроможності (назвемо її результуючою) можуть мати місце процеси проявлення інших спроможностей, так би мовити, допоміжних по відношенню до результуючої. У загальному випадку ці підпроцеси можуть вкладатись одне в одне, бути паралельними, перетинатись між собою тощо. Як саме виглядає локалізація і взаємодія підпроцесів у кожному конкретному випадку? Зрозуміло, що представлення цієї картини цілком залежить від того, проявлення яких саме допоміжних спроможностей спостерігається у процесі на основі фактичної інформації, отриманої від нього.

Треба зазначити, що одна й та сама результуюча спроможність може мати різні структури. Наприклад, нехай вона полягає у виконанні фортепіанного твору. Можливі варіанти:

- піаніст знає п'єсу напам'ять;
- піаніст певною мірою знайомий із п'єсою, але для «підстраховки» користується нотами;
- піаніст користується нотами, які бачить уперше;
- піаніст — незряча особа.

Для слухача важливий результат — проявлена спроможність виконати певний твір. Але у кожному з наведених варіантів вона має різні структури, що суттєво відрізняються одна від одної.

Слід також звернути увагу на таку можливу ситуацію: у процесі виконання завдання задіяні різні носії однієї тієї самої спроможності, яку вони, можливо, по-різному реалізують, створюючи набір елементів структури результуючої спроможності.

2.13. Відношення «узагальнення/деталізації» між спроможностями

Вище вже була згадана спроможність «пересуватись у просторі». З одного боку, можна було б взагалі обмежитись словом «пересуватись» і забезпечити можливість додати до нього, скажімо, словосполучення «у часі». З іншого боку, з практичної точки зору вкрай важливі уточнення, про яке пересування «у просторі» йдеться: по твердій поверхні (земля/підлога, стрімка скеля/стіна, стеля), під землею, по поверхні води, під водою, у повітрі

тощо. Отже, бачимо, що між спроможностями можна зафіксувати існування відношень узагальнення/деталізації.

2.14. Відношення між носіями спроможностей

Основним відношенням між носіями спроможностей є відношення «частина — ціле». Для носіїв А та Б це відношення може мати місце, якщо один носій не тільки є «фізичною» частиною іншого, але й обом властивий власний набір спроможностей, складений хоча б з однієї спроможності.

2.15. Рівень спроможності (*capability level*³)

Певна спроможність може бути виражена тією чи іншою мірою, у зв'язку з чим ми ведемо мову про різні рівні однієї і тієї ж спроможності, що можуть забезпечуватись різними носіями або одним і тим самим носієм у різні моменти часу.

2.16. Визначення/оцінка рівня спроможності

Для визначення рівня спроможності необхідно мати певний метод. Різні спроможності потребують використання різних методів визначення їх рівня.

Найпростішим (і найзручнішим) є випадок, коли рівень спроможності можна визначити з використанням певної метрики: наприклад, спроможність подолати відстань — в одиницях виміру довжини, спроможність якийсь час не дихати — в одиницях часу, спроможність підняти вантаж — в одиницях ваги. Для таких спроможностей задача співставлення їх рівнів, притаманних різним їх носіям, вирішується тривіально.

До діапазону можливих метричних значень спроможності може бути застосована оціночна шкала, наприклад, «незадовільно», «задовільно», «добре», «відмінно».

Дещо складнішим є випадок, коли спроможність є комбінацією інших спроможностей. Наприклад, спроможність нанести вогневе ураження цілі можна розкласти на спроможності: подолати відстань до цілі, якомога точніше влучити у ціль, якомога потужно уразити ціль. Рівень кожної з цих окремих спроможностей піддається визначенню з використанням відповідної метрики. При цьому рівень комбінованої спроможності буде визначати трійця значень рівнів складових спроможностей, що ускладнює або унеможлиблює співставлення рівнів.

Неможливість застосувати метрику до рівня спроможності обумовлює необхідність застосування якісних характеристик спроможності з вимушеним застосуванням оціночних шкал.

2.17. Вимога до спроможності — вимога до її рівня

Вимога мати ту чи іншу спроможність може бути висунута тільки до суб'єкта діяльності (носія). Що ж до вимоги до самої спроможності, то це може бути лише вимогою до її рівня, який повинен забезпечуватись типовим або конкретним носієм спроможностей.

2.18. Процеси застосування спроможностей

Спроможність реалізується у процесі її застосування відповідним носієм. Таких процесів може бути багато і всі вони тим чи іншим чином відрізнятимуться один від одного не тільки часом і локацією протікання, але й своїм внутрішнім змістом.

³ В [1] словосполучення «*capability level*» було відсутнє, в [2] використано один раз, а в [3] воно з'явилося 203 рази.

Важливо зазначити, що у реальних процесах має місце одночасне застосування багатьох спроможностей. У зв'язку з цим діяльність з управління спроможностями має містити спостереження за процесами, отримання первинної інформації про них і на основі цієї інформації встановлення тих чи інших фактів — відповідно до мети спостереження.

2.19. Стратегія та обсяг інвентаризації спроможностей організації

Будь-яка організація, що стала на шлях інвентаризації власних спроможностей, не може уникнути того, щоб визначитись як зі стратегією здійснення, так і з рівнем бажаних (прийнятних, достатніх) обсягів кінцевого результату цієї діяльності.

Що стосується стратегії, доцільно було б відштовхуватись від кола завдань, що постають/можуть поставати перед організацією, творчим шляхом звуженого до кола типових завдань.

Що ж стосується обсягів, то нічого іншого, як дійти до самого «низу» (мається на увазі порядок спроможностей, що ставляться на облік), бути не може. Але чи вистачить в організації спроможностей досягти цього «низу»?

3. Огляд

3.1. Визначення/ідентифікація спроможностей

Спосіб вирішення проблеми визначення/ідентифікації спроможностей має певну історію, яку можна розділити на дві складові — НАТО та Україна.

У НАТО з 2008 р. встигли випустити три документи під загальною назвою «*Capability Codes and Capability Statements*» [1–3].

Почнемо з [1] (2008 р.). Цей документ був побудований так: кожна спроможність була представлена трійцею: 1) «код спроможності» (*Capability Code*); 2) те, що можна назвати «розшифровкою» коду, 3) пронумерований перелік спроможностних тверджень (*Capability Statements*) виду «*Capable of...*». У ролі «розшифровки» коду виступали:

- назви устаткування, наприклад, «*Air Defence Fighter Radar*» (радар винищувача протиповітряної оборони);
- назви діяльності, наприклад, «*Combat Search and Rescue*» (бойовий пошук і порятунків);
- назви типових підрозділів, наприклад, «*Armoured Heavy Battalion*» (бронетанковий важкий батальйон).

Цьому каталогу властива ієрархічність. Наприклад, уже згаданий «*Air Defence Fighter Radar*» (код «*ADR*»), вкладений у розділ «*Air Defence*», який зі свого боку вкладений у розділ «*Air Forces*».

У [2] (2016 р.) підхід до ідентифікації спроможності різко змінився. Кожна спроможність отримала «ім'я» (*Capability Name*), до якого додалися твердження щодо спроможностей (*Capability Statements*) трьох категорій: «*Capstone*», «*Principal*» та «*Enabling*», де «наріжне» (*capstone*) твердження має бути тільки одне. Що ж до «ім'я спроможності», то їх численні приклади у тексті сприймаються не як ім'я спроможності, а як назва носія спроможностей, наприклад, «*Runway Operations Module*», «*Military Engineering Combat Support Company*», «*C-IED Level 2 Laboratory*». Хоча є й інші варіанти: «*Deployable Justice Development*», «*Federated Mission Networking*», «*Satellite Communications*» — назви діяльності. Що ж до «*Capability Statements*», формат їх подання не змінився, кожне твердження починається словами «*Capable of...*»⁴.

⁴ У документі також з'явилися і використовуються поняття «варіантна група» (*Variant Group*), що тягне за собою, зокрема «*Variant Common Description*», «*Common Principal Statements*», але, на мою думку, це майже нічого не додає до вирішення проблеми ідентифікації спроможностей.

Такий підхід до ідентифікації спроможностей фактично закріплений у [3] (2023 р.), і коли, наприклад, постає «*Heavy Infantry Battalion*» як «*Capability Name*», відчуваєш те, що зазвичай прийнято називати «когнітивний дисонанс».

Загалом від ознайомлення з документами [1–3] складається враження, що їх розробники чи не знайомі з поняттям «носії спроможності», чи просто його ігнорують. Єдиний з них [3] кілька разів використовує словосполучення «*bearers of opportunity*», яке в перекладі українською виглядає як «носії спроможності», але у контексті має інше смислове навантаження.

В Україні з 2017 р. було видано аналогічні документи, так звані «єдині переліки (каталоги) спроможностей» [4, 5].

У [4] (2017 р.) формат опису спроможності зведений до двох позицій: «Назва спроможності» та «Опис вимог до спроможності». При цьому назвою спроможності насправді слугують назви:

- певної діяльності (наприклад, «Душпастирська опіка», «Неклінічна превентивна медицина / Спостереження за станом здоров'я», «Лікування»)⁵;
- типової організації (наприклад, «Підрозділ, що забезпечує вантажні роботи на залізничному транспорті», «Прийомний пункт на ТВД»);
- типового засобу/обладнання (наприклад, «Легкий пасажирський/транспортний літак»);
- систем (наприклад, «Система фінансового стимулювання (грошове забезпечення)»⁶ або взагалі дещо несподіване (наприклад, «Військовий напрям», «Оперативні концепції», «Цивільна освіта»).

А також у ролі опису вимог до спроможностей насправді фігурують не вимоги, а переліки «здатностей».

У [5] (2021 р.) для опису спроможності фактично запозичений формат, започаткований у [2], якому була надана чинність в [10] (2020 р.).

3.2. «Ім'я спроможності» (*Capability Name*)

Як бачимо, розробники структур описів спроможностей покладають певні надії на такий елемент, як «*Capability Name*». Безумовно, назву (ім'я) можна дати чому завгодно. Але чи може назва (ім'я) — «позначення» — відобразити сутність «позначуваного»? Звісно, ні. Навіть тоді, коли «ім'я» чітко характеризує окрему, можливо, найголовнішу, рису позначуваного об'єкта, воно не вичерпує множини усіх можливих альтернатив. Можливо, певний індіанець і заслуговує на ім'я «Соколине Око», але водночас, можливо, йому підійшло б також ім'я «Полохливий Заєць»? У будь-якому разі за наявності «*Capability Statement*» та «*Capability Code*» жодної потреби у «*Capability Name*» немає.

3.3. «Стандартні структури»

У [2] (2016 р.) читаємо: «*A standard structure for describing each CC ...*».

Відлунням цієї фрази є [10] (2020 р.): «Стандартна структура для опису кожної спроможності (коду спроможності)...».

Вимушений зізнатись, що мені невідомі ті стандарти, в яких встановлена «стандартність» запропонованих структур. Ба більше, впевнений, що таких стандартів узагалі немає і бути не може.

⁵ Неважко презумувати, що йдеться про спроможності їх здійснення.

⁶ Без сумніву, тут йдеться не про спроможності, а про носіїв цих спроможностей.

3.4. «Опис спроможності» чи «опис коду спроможності»

У [2] читаємо: «A ... structure for describing each CC has been used to define the key characteristics of each CC...».

Відлунням цієї фрази в [10] є: «Стандартна структура для опису кожної спроможності (коду спроможності) використовується з метою визначення основних характеристик спроможності».

Не маючи нічого проти «коду спроможності» як такого, важко зрозуміти, що означають його «опис» та «характеристики». Код — він і є код. Ніякого опису не потребує і ніякими характеристиками не відзначається.

3.5. Структура опису спроможності чи опис структури спроможності

3.5.1. Структура опису спроможності

Вище ми вже торкнулись теми «стандартної структури для опису кожного коду спроможності» (*a standard structure for describing each CC*) [2].

На відпрацювання появи цього «стандарту» (і на заміну так званій «логічно-ієрархічній структурі спроможності» зразка 2017 року [11]) прийшла викладена в [10] відповідна «стандартна структура для опису кожної спроможності (коду спроможності)».

Зрозуміло, що щось подібне мало статись, виходячи з «курсу на НАТО». Тому можна було б очікувати, що «наш стандарт» буде більш-менш адекватним перекладом англійського оригіналу, але це не зовсім так.

У табл. 1 цитуються обидва визначення. Кожне з них має чотири частини, розподілені за рядками таблиці: у колонці 1 таблиці наведений номер частини; у колонці 2 наведене цитування з [2], у колонці 3 — цитування з [10].

Таблиця 1 — Визначення елементів «стандартної структури» опису спроможності

№	Цитування з [2]	Цитування з [10]
1	2	3
1	A standard structure for describing each CC has been used to define the key characteristics of each CC, highlighting the effects that the CC is trying to achieve.	Стандартна структура для опису кожної спроможності (коду спроможності) використовується з метою визначення основних характеристик спроможності, роблячи акцент на завданні, яке, завдяки їй, має бути досягнуто, а саме:
	Each CC has:	Містить, зокрема таке:
2	Capstone Capability Statement that describes the fundamental purpose of the Capability Code (one statement per code)	Базова вимога до спроможності — вимога, яка описує основну мету застосування (основне призначення) спроможності (коду спроможності). Для кожного коду спроможності може бути лише одна базова вимога
3	Principal Capability Statements that describe what the CC is to be able to do in order to achieve the desired effect(s) (primarily operationally focused capabilities). The set of Principal CS describes the main operational activities (tasks/effects) to which the CC contributes in a mission	Основні вимоги до спроможності — вимоги, які описують, що необхідно коду спроможності, щоб досягти бажаного результату (оперативно-орієнтовані здатності). Перелік основних деталізованих вимог описує оперативні завдання (заходи/результати), які матимуть місце під час використання (застосування) спроможності (коду спроможності)

Продовж. табл. 1

4	Enabling Capability Statements describe the characteristics that enable the primary purpose(s) of the capability. In other words, these CS describe the characteristics that the CC needs (to include survivability, connectivity, sustainability, etc.) in order to accomplish the operational activities described by the Capstone and Principal CS	Додаткові вимоги до спроможності — вимоги, які описують додаткові характеристики, що дозволяють реалізувати (забезпечити) базову вимогу до спроможності та описують властивості, необхідні для ефективного застосування коду спроможності (живучість, надійність зв'язку, витривалість тощо)

Прокоментуємо ці частини документів.

Частина перша

В англійському тексті робиться заявка на «стандартність» структури, що пропонується, і що ця структура повинна використовуватись для визначення ключових характеристик кожного «коду спроможності» з наголосом на ефекти, що цей код намагається досягти (?).

Український текст:

- слухняно погоджується зі «стандартністю» структури, хоча не зрозуміло, де і ким прийняті та затверджені ці «стандарти»;
- згадує, що все ж таки повинна йти мова про спроможність, а не про її код, при цьому використовується незграбне поєднання: «спроможності (коду спроможності)»;
- заміняє «*effects*» (множина) на «завдання» (однина), хоча це далеко не одне й те саме.

Частина друга

В англійському тексті стверджується, що «*Capstone Capability Statement*» (наріжне твердження щодо спроможності) описує фундаментальну мету (?) «коду спроможності». Начебто код може мати мету та ще й фундаментальну.

В українському тексті:

- тут і надалі (!) «твердження» (*statement*) вже постає як «вимога». При цьому не зрозуміло, як «вимога» може описувати «основну мету застосування (основне призначення) спроможності (коду спроможності)»;
- чомусь «*capstone*» не перекладається як «наріжний», а використовується прикметник «базовий». Виходячи з того, що англійське «*base*» — це база, основа, не зовсім природним виглядає подальший поділ «вимог» на «базові» та «основні».

Частина третя

В англійському тексті стверджується, що:

- «*Principal Capability Statements*» (основні твердження щодо спроможностей) описують, що «код спроможності» здатний зробити, щоб досягти бажаних «*effect(s)*» (*ефективіе*) — «переважно (первинно?) оперативних сфокусованих спроможностей»;
- набір цих тверджень описує «*the main operational activities (tasks/effects)*» (основні оперативні активності (завдання/ефекти), до яких «код» (CC) робить внесок у місію).

Український текст у загальних рисах, наскільки це можливо, передає хоч і не «букву», то хоча б «дух» англійського, але з певними привнесеннями і втратами. І зберігає, як на мене, той же рівень плутанини.

Частина четверта

Англійське «*enabling*», як видається, передає ідею чогось другорядного, допоміжного, такого, що забезпечує, підтримує реалізацію першорядного, основного, виконує функцію сприяння. Тому це жодним чином не українське «додаткове».

Загальне враження: на жаль, тут ми стикаємося зі спробою нав'язати сумнівну ієрархію тверджень, для визначення елементів якої її автори звертаються до невиправданого використання додаткових термінів, що, зі свого боку, потребують визначення — «*characteristics*», «*desired effect(s)*», «*primary purpose(s)*», «*operationally focused capabilities*» тощо.

3.5.2. Опис структури спроможності

Необхідно нагадати, що ще до того, як з'явилися «*standard structure for describing each CC*» [2] та її не дуже вдалий вітчизняний переклад [10], у [11] був наведений (як варіант⁷) опис «логічно-ієрархічної структури спроможності», але ознайомлення з ним одразу приводить до висновку, що тут йдеться не про структуру спроможності, а про структуру опису чогось, що стосується спроможності, де центральним елементом власне є «опис» — формулювання, у чому полягає описувана спроможність. Але цим справа не обмежується, оскільки є ще такі елементи:

- «бажаний ефект» (мабуть, ефект від застосування спроможності);
- «завдання» (мабуть, на виконання якого спрямоване застосування спроможності);
- «мета» (мабуть, мета, що висувається перед завданням).

Ба більше, крім «завдання», структура містить ще й «підзавдання», супроводжуване відповідною «метою».

Не зовсім зрозуміло, яке смислове навантаження несе слово «логічно». Що ж до «ієрархічності», то вона фактично представлена декомпозицією «опису» на «завдання» і далі — на «підзавдання».

3.6. «Структура спроможності»

Якщо замислитися над словосполученням «структура спроможності», то здається, що елементами цієї структури можуть бути тільки спроможності, які знаходяться у певних взаємовідносинах між собою і «основною», так би мовити, «структуро-утворюючою» спроможністю.

Саме це ми бачимо в [2] і [3].

Всупереч цій тезі в [11] було введено поняття «базові компоненти спроможностей» — це *DOTMLPF* [12], що є аббревіатурою від послідовності назв деяких типів ресурсів, з яких складаються носії спроможностей, деяких видів діяльності та деяких здатностей (див. далі).

Тому, якщо висунути вище тезу щодо того, що спроможність може складатись тільки із спроможностей, вважати тезою № 1, на додачу до неї не можна не висунути тезу № 2: елементами структури ресурсу можуть бути лише ресурси.

3.7. «Ієрархія спроможностей» (*Capability Hierarchy*)

Чи може претендувати запропонована «піраміда», верхівкою якої є «наріжна» (*capstone*) спроможність, що спирається на головні (*principal*) і далі — на сприяючі (*enabling*) спроможності, на роль архетипу ієрархії спроможностей?

Схиляюсь до того, щоб дати негативну відповідь на це питання. По-перше, чому саме три рівні, а не, скажімо, два чи чотири?

⁷ Цікаво, що мали на увазі автори документа, які вжили це попередження — «варіант»? Можливо, у них були й інші «варіанти»?

По-друге, і це більш суттєво, про ієрархію спроможностей можна говорити лише маючи на увазі відношення узагальнення/деталізації між спроможностями (див. вище). А от відношення «допоміжності» між спроможностями слугувати для цього основою не може, тому що спроможності, які вступають у таке відношення, можуть мати суттєво відмінну природу. Тому здається, що введена вище стратифікація спроможностей не створює передумов для встановлення між ними ієрархічних відносин.

Вважаю, що питання щодо ієрархії спроможностей потребує додаткового вивчення.

3.8. Вимоги до спроможності

Вище вже був наведений приклад перетворення «тверджень» на «вимоги». Важко погодитись, що це повинно називатись «вимогами», оскільки формулювання кожної з них починається словом «Здатність...», тобто вихідна спроможність фактично розкладається (декомпозується) на сукупність інших спроможностей, що мають різні статуси, доцільність введення в обіг яких ще треба дослідити.

3.9. Завдання і спроможності

Як бачимо, опису спроможності фактично важко обійтись без залучення поняття «завдання». І, як вище нами було зазначено, певний практичний інтерес представляє розроблення «переліків» типових завдань. Наприклад, у НАТО вже тривалий час використовується документ [13]. В Україні в 2019 р. з'явився документ [14], після чого в 2020 р. були видані переліки типових завдань ЗСУ для стратегічного [15], оперативного [16] та тактичного [17] рівнів. При цьому можна констатувати таке:

- каталоги спроможностей не містять посилань на типові завдання;
- не можна сказати, що описи типових завдань обійшлися без використання терміну «спроможність», але посилання на конкретні спроможності (з каталогів) відсутні.

3.10. Групування спроможностей

При створенні згаданих «переліків (каталогів) спроможностей» було визнано за доцільне поділяти спроможності на так звані «функціональні групи». Звернемо увагу на те, що в різних версіях згаданого каталогу цей поділ робиться дещо по-різному (табл. 2).

Таблиця 2 — Поділ спроможностей у військовій сфері на «функціональні групи»

№	Версія 2017 р.		Версія 2021 р.	
1	Забезпечення готовності військ	<i>Force Support</i>	Урядкування в оборонній сфері	<i>Defence Governance</i>
2	Співробітництво в сфері безпеки й оборони	<i>Prepare</i>	Планування розвитку та забезпечення готовності військ (сил)	<i>Force Development & Readiness</i>
3	Розгортання та мобільність військ	<i>Project</i>	Командування та управління	<i>Command & Control</i>
4	Застосування	<i>Engage</i>	Розвідка	<i>Intelligence</i>
5	Забезпечення	<i>Sustain</i>	Застосування	<i>Engage</i>
6	Керівництво та управління	<i>Consult, Command & Control</i>	Забезпечення	<i>Sustain</i>
7	Захист та живучість	<i>Protect</i>	Зв'язок та інформаційні системи	<i>Communication & Information Systems</i>
8	Розвідка	<i>Inform</i>	Захист та живучість	<i>Protect</i>

Продовж. табл. 2

9	Військово-політичне керівництво, управління ресурсами	<i>Corporate Management & Support</i>		

Як бачимо, відношення до функціонального групування спроможностей із часом змінюється. До цього необхідно згадати про практику поділу «функціональних груп» на «підгрупи».

Не заперечуючи принципової доцільності групування спроможностей за функціональною ознакою, підемо трохи далі: чому б не дозволити деяким спроможностям одночасну участь більше ніж в одній групі?

3.11. Типізація спроможностей

Спроможності можуть бути об'єктом типізації.

Наприклад, у [3] з'явився ще один елемент структури опису спроможності — «*Capability Type*», значеннями якого можуть бути «*Quantitative*», «*Qualitative*» або «*Reporting*».

На жаль, не вдалось розшукати, що означають назви цих типів. Можемо лише висловити припущення, що «*Quantitative*» означає можливість кількісної характеристики рівня спроможності, а «*Qualitative*» — якісної. Що ж стосується типу «*Reporting*», то припустимо, що відповідну спроможність можна співвіднести зі звітністю, але як саме, сказати важко.

З одного боку, типізація спроможностей може бути дієвим засобом наведення ладу в спроможнісному хазяйстві організації. З іншого боку, чи не замало тих трьох типів, що пропонуються? Думаю, процеси інвентаризації спроможностей тільки виграють, якщо допустити в них аргументоване експериментування з типізацією аж до того, щоб дозволити одній і тій самій спроможності належати одночасно до різних типів.

3.12. Спроможності «з прикметниками»

У [18] визначаються:

- «необхідні спроможності — ті, що повинні бути в розпорядженні відповідного командира (начальника) у визначені час та місці для виконання завдань у певних умовах середовища з необхідним результатом (ефектом)»;
- «критичні спроможності — ті, що є абсолютно важливими для досягнення необхідного результату (ефекту) відповідною структурою та потребують створення (розвитку) та утримання у пріоритетному порядку».

Важко сперечатись з цими визначеннями, але все ж таки вважаю за доцільне зазначити, що «необхідність» або «критичність» — це ситуаційно залежні характеристики спроможностей, пов'язані з виконанням певного завдання, і можуть стосуватись будь-яких спроможностей. Вважаю, що у ході інвентаризації спроможностей питання про необхідність або критичність тієї чи іншої спроможності виникати не може.

3.13. Перелік (типових) носіїв як елемент опису спроможності

Згідно з [10], елементом опису спроможності є «носії спроможності», а саме: «перелік типових військових організаційних структур, органів військового управління, окремих засобів (зразків ОВТ) та систем (з відповідним обладнанням та програмним забезпеченням), які забезпечують досягнення встановлених вимог до спроможності».

З цим положенням важко погодитись, оскільки носій, як такий, нічого до спроможності, як такої, не додає, а от посилення на спроможність, яка має бути у носія, і вимога до її рівня для цього носія — це важлива частина опису носія спроможностей.

3.14. «Код спроможності»

Доводиться звернути особливу увагу на неодноразово згадуваний тут «код спроможності». Треба зазначити, що підхід до кодування спроможностей із часом змінювався.

У [1] код зазвичай формувався вибіркою перших літер слів із «назви спроможності», наприклад, із назви «*Mechanized Infantry Brigade*» формувався код «*INF-MECH-HVY-BDE*».

У [2] дисципліна формування коду почала виходити з функціонального групування спроможностей («*Capability Codes are a unique alphanumeric descriptor of a functional grouping of capabilities*») та розрізнення трьох рівнів ієрархії спроможностей (*Capability Hierarchy*). Отже, оновлений перелік спроможностей «... was constructed applying an agreed mapping of each CC to a CH tier where it fits by its function». Наприклад, назві спроможності (*capability name*) «*Deployable Expeditionary Air Wing Headquarters Module*» поставлений у відповідність код «*DAAM-AIR-EAW-HQ*».

Цей підхід зберігся і в [3], але якщо ж побажаєте знайти там код «*DAAM-AIR-EAW-HQ*», то це, на жаль, зробити не вдасться.

Дещо іншим був початок кодування спроможностей в українських переліках. У [4] у ролі коду виступав звичайний десятизначний номер, який формувався, виходячи з належності спроможності до певного рівня ієрархії у «функціональній групі» і її порядкового номера на цьому рівні (до чотирьох десяткових знаків). Наприклад, «Повітряне транспортування» мало код «3.1.1», а «Літак-винищувач (ближньої дії)» — «7.1.3.4».

У 2020 р. було вирішено вважати кодом спроможності «унікальний (притаманний лише їй) буквено-цифровий ідентифікатор, який містить англomовне скорочення назви функціональної групи, номера типової групи, номера спроможності (коду спроможності)» [10].

Це рішення реалізовано в [5], де, наприклад, ми бачимо код «*DG-1.1.1*» для спроможності «Організація впровадження політики у сфері оборони в МОУ», або «*I-1.1.1*» для «Планування та організація розвідки, аналіз отриманих даних».

«Структура» містить такий дивний елемент, як-то «назва спроможності — повна назва спроможності (коду спроможності)». Чи є якийсь сенс у назві коду спроможності?

Також виглядає дивним, що, згідно з цим визначенням, «код спроможності» має містити серед іншого «номер спроможності (коду спроможності)».

Хоча розробники документа мають іншу думку і на «код» покладають багато інших надій [2]:

«... *the fundamental purpose of the Capability Code*»;

«... *what the CC is to be able to do in order to achieve the desired effect(s)*»;

«... *highlighting the effects that the CC is trying to achieve*»,

і до того ж, зокрема, породжують дивні вирази [10]: «застосування (основне призначення) ... спроможності (коду спроможності)», «використання (застосування) ... спроможності (коду спроможності)».

Без сумніву, код спроможності — річ вкрай ефемерна на відміну від самої спроможності: куди поділися «коди» з [2] і куди подінуться «коди» з [3] з появою наступної версії відповідного документа?

Але, не відмовляючи спроможності у праві бути «закодованою», можемо допустити, що одна й та сама спроможність із певних поважних причин може мати одночасно більше, ніж один код.

3.15. «Capability Statements» і DOTMLPFI

У [2] стверджується, що «*Capability Statements express capability requirements along the DOTMLPFI⁸ lines of development*». Тобто, твердження, що ідентифікує спроможність, формулюється в термінах напрямів розвитку, що визначає акронім DOTMLPFI [19]. DOTMLPFI як такий є «нащадком» DOTMLPF, що використовується в оборонній сфері держав-членів НАТО, наразі впроваджується в Україні [18] і має деяких «близьких родичів»:

DOTMLPF-P, де друге «P» позначає «*Policy*»;

DOTMLPFI-IE, де «IE» позначає «*Information systems*» та «*Economy*».

Придивимось до цих «напрямів» ближче (табл. 3).

Таблиця 3 — «Напрями» та їх сутність

Напря́м	Що означає	Коментар
<i>Doctrine</i>	«... <i>the way they fight...</i> »	Нематеріальний ресурс
<i>Organization</i>	«... <i>how they organize to fight ...</i> »	Можна розглядати як частину «доктрини»
<i>Training</i>	«... <i>how they prepare to fight ...</i> »	Діяльність, спрямована на посилення здатності у « <i>Personnel</i> » воювати
<i>Material</i>	«... <i>all the "stuff" necessary to equip our forces ...</i> »	Особливий вид матеріальних ресурсів
<i>Leadership</i>	«... <i>how they prepare their leaders to lead the fight ...</i> »	Діяльність, спрямована на посилення у частини « <i>Personnel</i> » здатності керувати
<i>Personnel</i>	«... <i>availability of qualified people for ...</i> »	Людські ресурси
<i>Facilities</i>	«... <i>real property; installations and industrial facilities ...</i> »	Особливий вид матеріальних ресурсів
<i>Interoperability</i>	«... <i>the ability to be interoperable with forces throughout the NATO alliance ...</i> »	Здатність здійснювати сумісну діяльність
<i>Information systems</i>	«... <i>include communication systems, battle management systems, radios or information security ...</i> »	Особливе поєднання матеріальних і нематеріальних ресурсів
<i>Economy</i>	«... <i>is to ensure the different processes both before, during and after the materiel procurement is done ...</i> »	Особливий вид діяльності

Як бачимо, сукупність означених «напрямів» є поєднанням сутностей різної природи за відсутності відповідного обґрунтування.

Що ж стосується цитованого вище наміру виражати вимоги до спроможностей за напрямками DOTMLPFI, то знайти у відповідних джерелах приклади його реалізації не вдається.

⁸ DOTMLPFI: *Doctrine, Organization, Training, Material, Leadership, Personnel, Facilities and Interoperability*.

4. Висновки

Підсумки здійсненого огляду зводяться до такого:

1. Для досягнення поставленої перед дослідженням мети була сформована авторська позиція, що спирається на принципове розрізнення спроможностей та їх носіїв, урахування базових відношень між спроможностями, носіями, спроможностями та носіями, завданнями та спроможностями тощо. Зокрема, запропонована концепція стратифікації спроможностей, що дозволяє аргументовано підійти до надання змісту словосполученню «структура спроможності».

2. Огляд практики інвентаризації спроможностей на прикладі воєнної сфери дозволяє дійти таких висновків:

- використаним підходам до інвентаризації спроможностей бракує системності. Особливо це стосується використовуваної поняттєвої бази; в результаті доводиться стикатись із фактами використання сумнівних понять, змішування понять, підміни одних понять іншими тощо. Мимохіть згадується відома мудра порада «називати речі своїми іменами»;

- обсяг та складність таких описових об'єктів, як-от переліки/каталоги спроможностей, фактично зводять нанівець ефективність їх текстового представлення, яке певною мірою заслуговує прикметника «негуманне» з огляду на специфіку його можливого використання;

- окремого дослідження заслуговують аспекти кодифікації, типізації та групування спроможностей;

- не можна підтримати практику постановки в один ряд сутностей різної природи (як у випадку з *DOTMLPF*).

3. Сформована авторська позиція і отримані результати її використання для огляду набутого досвіду інвентаризації спроможностей у воєнній сфері дозволяють приступити до чергового етапу виконання декларованого в [6] задуму побудови концептуальної моделі управління спроможностями, а саме до розгляду інформаційного аспекту цього виду управлінської діяльності. При цьому слід чекати, що у майбутній моделі «інвентаризаційний шар» виявиться лише верхівкою інформаційного айсбергу управління спроможностями.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Bi-SC Agreed Capability Codes and Capability Statements. North Atlantic Treaty Organization. 2008. 16 April. 184 p.
2. Bi-SC Capability Codes and Capability Statements. North Atlantic Treaty Organization. 2016. 26 January. 403 p.
3. Bi-SC Capability Codes and Capability Statements. North Atlantic Treaty Organization. 2023. 26 October. 493 p.
4. Єдиний перелік (каталог) спроможностей Міністерства оборони України та Збройних сил України. Затв. МОУ 28.11.2017. Київ, 2017. 356 с.
5. Єдиний перелік (Каталог) «Спроможностей Міністерства оборони України, ЗС України та інших складових Сил оборони», затверджений Міністром оборони України 31.12.2021 (вих. МО України від 29.12.2021 № 22203/з; вих. АУ ГШ ЗС України від 10.01.2022 № 186/С). Київ, 2021. 825 с.
6. Малишев О.В. Управління спроможностями: поняттєвий аспект. *Математичні машини і системи*. 2025. № 3–4. С. 96–107.
7. ДСТУ ISO 9000:2015. Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 73 с.
8. ISO 9000:2015. Quality management systems — Fundamentals and vocabulary. Fourth edition 2015-09-15. 52 p.
9. Малишев О.В. Феномен інформації: на шляху до теорії або прощання з одним із найяскравіших міфів другої половини ХХ-го — початку ХХІ-го століть. К.: «Талком», 2024. 512 с.

10. Доктрина «З оборонного планування у Збройних Силах України» СП 5-00(67)01.01. 2020. Листопад. Затв. Головнокомандувачем ЗСУ 13.11.2020 р. 64 с.
11. Рекомендації з порядку організації проведення оцінювання спроможностей у Збройних силах України. Затв. Міністром оборони України 07 грудня 2017 р. 28 с.
12. Дописувачі Вікіпедії. «DOTMLPF» Англійська Вікіпедія, URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/DOTMLPF> (дата звернення: 27.09.2025).
13. NATO TASK LIST (NTL). VI-SC DIRECTIVE NUMBER 80-90. 2007. 16 November. 427 p.
14. Перелік типових завдань Збройних сил України за сценаріями виникнення та розвитку ситуацій воєнного характеру, затверджений начальником Генерального штабу — Головнокомандувачем Збройних Сил України 11.12.2019 (вих. АУ ГШ ЗС України від 26.11.2019 № 29237/С, ГУОП ГШ ЗС України № 322/3/5634 від 12.12.2019).
15. Перелік типових завдань Збройних сил України (частина I, стратегічний рівень). ДДП 5-195.72 VI-SC 80-90. 2025. Лютий. 360 с.
16. Перелік типових завдань Збройних сил України (частина II, оперативний рівень). ДДП 5-195.73 VI-SC 80-90. 2025. Лютий. 392 с.
17. Перелік типових завдань Збройних сил України (частина III, тактичний рівень). ДДП 5-195.74 VI-SC 80-90. 2025. Лютий. 370 с.
18. Рекомендації з оборонного планування на основі спроможностей у Міністерстві оборони України та Збройних силах України. (2017). Затв. МОУ 12.06.2017 р.
19. Дописувачі Вікіпедії. «DOTMLPFI» Українська Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/DOTMLPFI> (дата звернення: 22.12.2025).

Стаття надійшла до редакції 25.12.2025 / прийнята до друку 12.02.2026